

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
МИСНИКА ОЛЕКСАНДРА ПЕТРОВИЧА
на тему: **«Економічні аспекти виробничої діяльності
в аграрному секторі для груп суспільних інтересів»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Аналізуючи матеріали дисертації О. П. Мисника, опубліковані наукові праці з даної теми та матеріали, що підтверджують апробацію та практичне впровадження отриманих результатів, можна зробити наступні висновки щодо актуальності, обґрунтованості висновків і рекомендацій, достовірності та наукової новизни отриманих результатів, а також визначити загальну оцінку проведеного дисертаційного дослідження.

1. Ступінь актуальності обраної теми

Дисертація О. П. Мисника присвячена вивченню економічних аспектів аграрної діяльності з точки зору різних груп інтересів. Вона є актуальною та має важливе наукове й практичне значення як для сучасності, так і для майбутнього.

Протягом останніх десятиліть було проведено численні дослідження для удосконалення методів вивчення ефективного забезпечення економічних аспектів виробничої діяльності в аграрному секторі для різних груп суспільних інтересів, зокрема заходів на державному та регіональному рівнях. Однак дослідження в цій області вимагають глибокого розуміння процесів розвитку продуктивних сил і продуктивних відносин, які суттєво впливають на розширене відтворення природного середовища, що тісно пов'язане із стихійним функціонуванням ринкового механізму. Останній не лише встановлює рівновагу між попитом і пропозицією на різних ринках та між цінами на товари, послуги і фактори виробництва, але й забезпечує оптимальне функціонування економічної системи взагалі.

Автор в дисертації постав і вирішив комплекс наукових завдань, пов'язаних з питаннями розвитку ринку, дослідженню економічних аспектів

виробничої діяльності в аграрному секторі для груп суспільних інтересів на державному та регіональному рівнях. Здобувач в даному дослідженні економічні аспекти розділив на три групи, по-перше, дослідження і узагальнення наукових теорій щодо формування багатства та ефективного перерозподілу. По-друге, у роботі пропонується новий погляд на систему суспільних інтересів, що виникають і функціонують у процесі виробництва сільськогосподарської продукції. І по-третє, важливим є наступний аспект визначення наслідків виробництва продукції для власників бізнесу, держави і найманих працівників.

Збільшення рівня добробуту в нашій країні є важливим завданням, особливо в умовах сучасного стану, що характеризується військовою агресією російської федерації, економічною та політичною нестабільністю, значним ростом інфляції та іншими проблемами.

Таким чином, добробут населення є важливим показником розвитку країни. Для його підвищення необхідно враховувати інтереси всіх груп суспільних інтересів, у тому числі економічний аспект.

2. Оцінка наукового рівня дисертації

Виконана робота представляє результати науково-дослідної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України в рамках проекту з теми «Прикладні рішення регулювання конкурентоспроможності сільського і рибного господарства в системі циркулярної біоекономіки та їх вплив на національну безпеку України» (державний реєстраційний номер 0123U101944). Автор розробив практичні рекомендації, спрямовані на поєднання соціально-економічних проблем та цілей, а також висвітлив способи їх реалізації за допомогою конкретних механізмів та методів регулювання, з підкресленням перспектив вирішення цих проблем в умовах глобальних викликів. Ця робота також взаємодіє з науковими дослідженнями економічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Дисертаційне дослідження розкрило різні аспекти розвитку та функціонування ринкового механізму, не обмежуючись виключно встановленням рівноваги між попитом і пропозицією на різних ринках та регулюванням цін на товари, послуги і фактори виробництва. Ця система також сприяє оптимальному функціонуванню економічної системи взагалі. Нові відкриття в теорії поведінкової економіки вказують на те, що принципи і теореми, які лежать в основі економіки добробуту, зокрема ідеї Вілфредо Парето, мають значний потенціал для раціоналізації та гармонізації цілей і інтересів учасників ринкових відносин. Це, в свою чергу, може сприяти позитивним змінам у якості життя населення.

3. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладення в опублікованих працях

Дослідження отримало низку результатів і висновків, які є новими і мають високий науковий ступінь новизни. Зокрема, вперше було отримано теоретико-прикладні аспекти економіки добробуту, які втілено у функціонально-структурній моделі на основі уніфікації інституційної складової забезпечення. Це відкриває можливості для подальших досліджень, які можуть призвести до очікуваних позитивних результатів і сприяти розвитку суспільства.

Такі дослідження можуть бути спрямовані на комплексне використання положень, принципів і законів економіки добробуту з використанням підходів поведінкової економіки. Для цього необхідно визначити формальні та неформальні інституції, а також інститути з їх макро- і мікроекономічними функціями, які беруть безпосередню участь у процесі розвитку економіки добробуту.

Отримані результати дослідження дають можливість виокремити законодавчо-правові чинники впливу на розвиток економіки добробуту як на державному, так і на регіональному рівні.

Аналіз динаміки та напрямів активізації ефективного функціонування аграрного сектору виявив його важливість для забезпечення макроекономічної

стабілізації, розвитку аграрного ринку, підприємницького потенціалу та економічної безпеки. Недостатня ефективність аграрного сектору та дестабілізуючий вплив загроз перешкоджають реалізації пріоритетних завдань трансформації національної моделі соціально-економічного розвитку.

Результати дисертаційного дослідження опубліковано у 8 наукових працях, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, стаття у науковому виданні іншої держави, 4 тези наукових доповідей. Публікації повністю відповідають завданням, поставленим у дисертаційному дослідженні.

Удосконалено функції методичного забезпечення фінансового забезпечення аграрного виробництва за рахунок внутрішніх фінансових ресурсів. Це було зроблено на основі оцінки впливу розвитку аграрного виробництва на соціально-економічний розвиток суспільства. В результаті було ідентифіковано основні переваги та недоліки самофінансування аграрного виробництва, які рекомендовано впроваджувати у наукових розробках профільних університетів та інститутів України.

4. Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Результати, положення та висновки дисертації О. П. Мисника є науково обґрунтованими та отримують повну підтримку. Експериментальне дослідження було ретельно проведено, включаючи порівняльний аналіз взаємовпливу сильних та слабких сторін, можливостей та загроз функціонування аграрного сектору. У науковому обґрунтуванні вдосконалення теоретико-методологічних підходів до формування та розподілу багатства і доходів виявилось дуже значущим, а ідентифікація ключових тенденцій розвитку аграрного виробництва в умовах сучасних викликів є важливим внеском у науковий дискурс.

На основі проведеного аналізу була складена матриця SWOT, результати якої дозволяють визначити оптимальні заходи для вирішення проблем та обґрунтувати необхідність проведення глибоких досліджень, спрямованих на встановлення зв'язків між соціально-економічними питаннями та цілями.

Метою цих досліджень також було вказати на можливі шляхи їх реалізації через конкретні механізми, встановити чіткі стратегічні орієнтири та визначити перспективи вирішення проблем, як на державному, так і на глобальному рівнях. Отримані дані були адекватно оброблені за допомогою математичних методів, проведено статистичний аналіз. Висновки дисертації логічно випливають із здобутих результатів, а рекомендації підтримуються отриманими висновками.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

У дисертації проведено дослідження щодо застосування європейського досвіду вирішення проблемних питань щодо підвищення рівня аналізу тенденцій розвитку аграрного виробництва в умовах викликів. Аналіз дозволив ідентифікувати стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2030 року. Ключовим напрямом визначено вирішення проблеми браку інвестиційних ресурсів для розвитку експортного потенціалу, використовуючи умови Угоди про асоціацію з ЄС в частині безмитного експорту продукції, що пройшла промислову переробку. Адже придбання сучасних технологій переробки потребує значних інвестицій.

У роботі обґрунтовано новий принцип формування дослідження економічних аспектів виробничої діяльності в аграрному секторі для груп суспільних інтересів. Цей принцип полягає в тому, що дослідження має здійснюватися на основі комплексного підходу, який враховує інтереси всіх зацікавлених сторін.

Здобувач виконав статистичну обробку отриманих даних. Поставлені наукові завдання виконано на високому методологічному рівні.

6. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Результати і висновки проведеного дослідження суттєво доповнюють існуючі підходи до ідентифікації досліджень економічних аспектів виробничої діяльності в аграрному секторі для груп суспільних інтересів. На основі системного аналізу було сформовано оптимальну модель, яка дозволяє

врахувати інтереси всіх зацікавлених сторін. Результати досліджень використовуються в освітньому процесі Національного університету біоресурсів і природокористування України. Вони впроваджуються в лекційних курсах, семінарах і лабораторних роботах з дисциплін «Глобальна економіка» та «Фінансова грамотність» для студентів і слухачів, а також у тренінгах, онлайн-лекціях і вебінарах для учителів початкових класів та учителів географії та економіки.

7. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертація О. П. Мисника написана українською мовою на 226 сторінках. Структура роботи відповідає вимогам МОН України. Вона структурована і складається з анотації, змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основна частина дисертації викладена на 198 сторінках. Дисертація містить 32 таблиці, 37 рисунків, 9 додатків. Список використаних джерел налічує 114 найменувань.

Таким чином, дисертація О. П. Мисника відповідає існуючим вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання у сфері економіки і мають теоретичне і практичне значення.

8. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження О. П. Мисника полягає у можливості застосування запропонованих методичних підходів до забезпечення сукупності теоретико-методологічних засад та організаційно-методичних підходів до оцінки формування та розподілу багатства і доходів в умовах виробництва продукції для груп суспільних інтересів, вони готові для використання у діяльності навчальних кафедр закладів вищої освіти, у науково-дослідницьких розробках наукових установ, дослідниками при написанні статей та монографій, плануванні досліджень з цього напрямку.

9. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Принципових зауважень щодо оформлення і змісту дисертації, а також щодо отриманих результатів немає. Але, поряд з позитивним враженням від змісту роботи вона має ряд недоліків та дискусійних положень, зокрема:

1. Аналізуючи теоретичне підґрунтя дослідження, напевно, доцільно було б погрупувати використані автором теорії та концепції, як за хронологією виникнення, так і за ступенем їх важливості з огляду на досліджувані проблеми та авторське розв'язання у вигляді таблиць чи рисунків (с. 25–47). Також, у першому розділі варто було б, на наш погляд, більш детально розкрити основні методичні підходи до дослідження наслідків виробництва продукції для груп суспільних інтересів через аналіз новітніх підходів до системи економічних відносин на шляху сталого економічного розвитку (с. 48–68).

2. У другому розділі «Стан розвитку аграрного сектору економіки України» слід було б надати розрахунки з інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення в період воєнних дій, що б надалі зробити висновки та конкретні пропозиції автора з визначенням економічної ефективності запропонованих ідей про можливість їх адаптації до українських реалій підприємств АПК України (с. 117–127).

3. У третьому розділі слід було б підрозділ 3.3 «Економічні наслідки виробництва аграрної продукції для сільського населення» розмістити замість підрозділу 3.1 «Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2030 року», що підкреслило б закінчення дисертації до Плану відновлення України Національною радою з відновлення України від наслідків війни (с. 129–193)

4. На наш погляд, було б доцільно таблиці та рисунки великих розмірів перенести у додатки, табл. 2.3, 2.9, 2.11, 2.15, 3.1, рис. 3.10, 3.12.

5. Формулювання окремих положень наукової новизни побудовано за схемою «положення-наслідки» без розкриття суті отриманого приросту наукових знань, вони потребують редакційного уточнення.

В порядку наукової дискусії прошу здобувача відповісти на такі запитання:

1. Які основи та підходи було вибрано для оцінки процесів формування та розподілу багатства і доходів у виробництві продукції для груп суспільних інтересів та на яких міркуваннях це було зроблено?

2. Які, на Вашу думку, необхідно зробити кроки для забезпечення макроекономічної стабілізації заходів підтримки, розвитку аграрного ринку в напрямі формування продовольчої частини споживчого кошику, та економічної безпеки держави в умовах воєнного стану?

10. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Результати перевірки дисертації програмним засобом «Unichek» показали високий ступінь оригінальності роботи – 92,3 %. Не було виявлено порушень автором правил академічної доброчесності. Дисертація О. П. Мисника вважається оригінальною та самостійно виконаною науковою працею.

11. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація на тему: «Економічні аспекти виробничої діяльності в аграрному секторі для груп суспільних інтересів» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора

філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор Мисник Олександр Петрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент
завідувач відділу інвестиційного
та матеріально-технічного забезпечення
ННЦ «Інститут аграрної економіки»,
Доктор економічних наук, професор

Олександр ЗАХАРЧУК

*Підпис Захарчука Олександра Васильовича засвідчує
завідувач відділу наукових кадрів, аспірантури
і спеціалізованої ради Національного наукового
центру "Інститут аграрної економіки"*

С.В. Мазуренко